

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра психології та педагогіки

ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

засоби діагностики з дисципліни

перший (бакалаврський) рівень

(назва рівня вищої освіти)

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____

(шифр та назва галузі знань)

спеціальність _____ 053 Психологія _____

(код і назва спеціальності)

освітня програма _____ Психологія _____

(назва освітньої програми)

кваліфікація _____ бакалавр з психології _____

факультет _____ соціальних комунікацій _____

Засоби діагностики з дисципліни

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

Розробник: Большакова А.М., завідувач кафедри психології та педагогіки, доктор психологічних наук, професор

Затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
протокол № 2 від « 21 » серпня 2020 р.

Голова групи забезпечення
д.психол.н., професор

Анастасія
БОЛЬШАКОВА

Завідувач кафедри
психології та педагогіки,
д.психол.н., професор

Анастасія
БОЛЬШАКОВА

Затверджено на засіданні ради факультету соціальних комунікацій
протокол № 1 від « 25 » серпня 2020 р.

Голова ради факультету

Алла СОЛЯНИК

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Основи психологічного консультування» - навчальна дисципліна, спрямована на ознайомлення здобувачів з основами психологічного консультування і формування в них базових консультативних навичок. У курсі розглядаються основні підходи до психологічного консультування, основні вимоги до особистості консультанта, особливості організації консультативного процесу, базові техніки психологічного консультування. Розкриваються особливості консультування в соціокультурній сфері.

Мета: розкрити особливості консультування як одного з напрямків прикладної психологічної діяльності. Сформувати в уявлення про основні теоретичні конструкти, що існують у консультуванні. Розвинути навички застосування базових технік консультування.

Завдання:

- Знайомство з основними теоретичними уявленнями про психологічне консультування і оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни;
- Формування уявлень про клієнта консультації, адекватних науковим психологічним знанням;
- Знайомство з професійними вимогами, що висуваються консультанту;
- Вивчення основних методів, прийомів і технік психологічного консультування;
- Вивчення форм і видів цілеспрямованого психологічного впливу в психологічному консультуванні;
- Ознайомлення з методом і навичками ведення консультативної бесіди;
- Розвиток і поглиблення навичок рефлексивного аналізу (в т.ч. консультативної бесіди).

Компетентності, формування яких забезпечує дисципліна

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
 - Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
 - Здатність бути критичним і самокритичним.
 - Здатність приймати обґрунтовані рішення.
 - Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 - Навички міжособистісної взаємодії,
 - Здатність працювати в команді.
 - Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та

необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Професійні компетентності:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)
- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту
- Здатність дотримуватися норм професійної етики
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Здатність аналізувати соціокультурні процеси та явища з точки зору їх впливу на психічне благополуччя людини
- Здатність збирати, аналізувати, систематизувати та використовувати у практичній діяльності інформацію щодо психологічних особливостей професійної діяльності у соціокультурній сфері.
- Здатність використовувати засоби культури та мистецтва у просвітницькій, психопрофілактичній діяльності та наданні психологічної допомоги різним верствам населення.

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує дисципліна

Вивчення даної дисципліни забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника
- Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога
- Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.
- Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії
- Розробляти та реалізовувати програми психологічного супроводу професійної діяльності у соціокультурній сфері
- Розробляти та реалізовувати психопрофілактичні та психокорекційні (індивідуальні та групові) програми засобами культури та мистецтва
- Використовувати засоби культури та мистецтва у процесі психологічного консультування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

1. Методологічні і теоретичні засади психологічної практики.
2. Основні принципи консультування.
3. Перспективні цілі і завдання консультування.
4. Динаміку і структуру консультативного процесу: етапи і стадії.
5. Основні ефекти і феномени консультування.
6. Типові помилки консультанта.
7. Особливості консультування: дітей і підлітків.
8. Особливості консультування: групового і сімейного.

9. Основні ідеї, поняття і методи, застосовані в психоаналітичному, поведінковому і гуманістичному консультуванні.

10. Основи професійної етики.

вміти:

1. Проводити і аналізувати консультативну бесіду.

2. Володіти навичками (вербальними і невербальними) підтримки контакту.

Використовувати в бесіді базові навички - активного слухання.

3. Володіти технікою отримання і аналізу інформації в консультуванні.

4. Висувати гіпотези про характер проблем клієнта.

5. Аналізувати приклади прояву терапевтичних ефектів в консультуванні.

6. Аналізувати тексти із списку літератури.

Мати навички:

1. Проводити і аналізувати консультативну бесіду.

2. Володіти навичками (вербальними і невербальними) підтримки контакту.

Використовувати в бесіді базові навички - активного слухання.

3. Володіти технікою отримання і аналізу інформації в консультуванні.

4. Висувати гіпотези про характер проблем клієнта.

5. Аналізувати приклади прояву терапевтичних ефектів в консультуванні.

Форми поточного та підсумкового контролю;

Форми та методи контролю:

Поточний, тематичний, підсумковий контроль.

Індивідуальне та фронтальне усне опитування, відповідь під час семінару; виконання практичного завдання; презентація майстер-класу; участь у діловій (моделюючій / психологічній) грі; виконання вправи; розв'язання проблемної ситуації; письмове опитування; есе-рефлексія; виступ з рефератом; виступ з презентацією; участь у колективному проєкті; виконання індивідуального проєкту; оцінка результатів неформальної освіти.

Розподіл балів за формами поточного контролю:

- відповідь під час семінару – 1-3;

- виконання практичного завдання – 1-3;

- підготовка та презентація майстер-класу – 1-3;

- участь у діловій (моделюючій / психологічній) грі – 1-3;

- виконання вправи – 1-3;

- усне опитування – 1-3;

- письмове опитування – 1-3;

- есе-рефлексія – 1-3;

- підготовка та виступ з рефератом – 1-3;

- підготовка та виступ з презентацією – 1-3;
- участь у колективному проєкті – 1-3;
- виконання індивідуального проєкту – 1-3;
- зарахування результатів неформальної освіти – за рішенням кафедри на основі заяви здобувача та наданих даних (до 10% загальної кількості балів, відведених на поточний контроль).

Підсумковий контроль: екзамен (40 балів).

Завдання на екзамені складається з 2 теоретичних питань.

Відповідь на *теоретичне питання* вважається повною, якщо її зміст повністю відповідає програмі та містить всі необхідні факти та висновки.

Грубими помилками є:

- незнання визначень основних понять предметної області й формулювань, передбачених програмою курсу;

- 0• незнання сутності основних методів і прийомів отримання необхідних результатів.

Помилками вважаються:

- 1• неточності визначень понять предметної області, формулювань;
- неволодіння одним з умінь і навичок, передбачених програмою, але таких, що не відносяться до грубих помилок.

Недоліками є:

- неакуратні й непослідовні записи викладу матеріалу.

31-40 бал

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне володіння навчальним матеріалом різного ступеня складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

21-31 балів

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три недоліки або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

11-20 балів

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять

і фактів навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0-10 балів

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З ДИСЦИПЛІНИ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

1. Психологічне консультування як особливий вид психологічної допомоги.
2. Мета і завдання психологічного консультування.
3. Етичні принципи роботи психолога-консультанта.
4. Види психологічного консультування.
5. Співвідношення видів діяльності психолога: «психологічне консультування», «психотерапія», «психокорекція».
6. Вимоги до особистості та професійно важливі якості консультанта.
7. Бар'єри спілкування та встановлення довіри й взаєморозуміння у психологічному консультуванні.
8. Типові помилки психолога у процесі консультування та засоби їх подолання.
9. «Психофізіологічна ціна діяльності» психолога-консультанта.
10. Збереження особистісних кордонів консультанта у процесі психологічного консультування.
11. Простір психологічного консультування.
12. Організаційні питання психологічного консультування.
13. Ведення записів у процесі психологічного консультування.
14. Організація приватної консультаційної практики.
15. Основні принципи психологічного консультування.

16. Рольові позиції та установки консультанта в психологічному консультуванні.

17. «Клієнт» у психологічному консультуванні. Види клієнтів.

18. Типи особистісної організації клієнтів.

19. Загальна характеристика етапів психологічного консультування.

20. Поняття консультативного контакту та контракту.

21. Перша зустріч з клієнтом як основа успішності консультування. Структура збирання інформації.

22. Скарги клієнтів у психологічному консультуванні. Види скарг.

23. Запит у психологічному консультуванні. Види запитів.

24. Вислуховування клієнтів. Активне, пасивне та емпатичне слухання у психологічному консультуванні.

25. Зовнішня / внутрішня реальність клієнта / консультанта у психологічному консультуванні: принципи диференціювання.

26. Методи впливу у психологічному консультуванні.

27. Запитання у консультаційній бесіді. Види запитань.

28. Директиви у психологічному консультуванні. Види директив.

29. Мікронавички психологічного консультування за А. Айві.

30. Психотерапевтичні техніки у психологічному консультуванні.

31. Арт-терапевтичні методи у психологічному консультуванні.

32. Психологічне консультування за допомогою метафоричних асоціативних карт. Загальні принципи, правила, та техніки використання, можливості та обмеження.

33. Психологічні Т-ігри у психологічному консультуванні: загальні принципи та правила проведення, можливості та обмеження.

34. Мотиваційне консультування як окремий вид та етап психологічного консультування.

35. Завершення психологічного консультування. Види завершення.

36. Феномен «немотивованого» клієнта. Типи немотивованих клієнтів та стратегії роботи з ними.

37. Явище психологічного захисту у психологічному консультуванні. Функції. Види захистів.

38. Явище супротиву клієнта та психолога у психологічному консультуванні. Види опору та стратегії його подолання.

39. Явище переносу та контрпереносу у психологічному консультуванні. Правила роботи з переносом.

40. Специфіка психологічного консультування агресивних та вороже налаштованих клієнтів.

41. Специфіка психологічного консультування немотивованих клієнтів.

42. Специфіка психологічного консультування вимогливих клієнтів та клієнтів з нереалістичними вимогами.

43. Специфіка психологічного консультування клієнтів, які плачуть.

44. Специфіка психологічного консультування депресивних клієнтів (клієнтів із суїцидальним ризиком).

45. Специфіка психологічного консультування клієнтів з горем / втратою.

46. Специфіка психологічного консультування клієнтів, які помирають (невиліковно хворі).

47. Специфіка психологічного консультування клієнтів із сексуальними проблемами.

48. Специфіка психологічного консультування клієнтів із медичними діагнозами (психіатричними, неврологічними, кардіологічними ті ін.).

Література:

1. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості. Харків : Фоліо, 2016. 237 с.

2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: навч. посіб. Київ : Четверта хвиля, 2014. 256 с.

3. Вашека Т. Основи психологічної практики. Київ : НАУ-друк, 2019. 200 с.

4. Кісарчук З. Г., Журавльова Н. Ю., Онищенко Г. І., Юрченко Т. П. Спеціалізована психологічна служба: основні види психологічної допомоги населенню: Київ : Мінчорнобиль, 2005. 46 с.

5. Якимчук Б.А. Основи психологічного консультування : Навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2013. 204 с.

Інтернет-ресурси:

Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>

Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> —

Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.

Вісник психології і соціальної педагогіки — <http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> —

БД Освіта. ua. — <http://osvita.ua/school/psychology>.

Мета – українська пошукова система. — <http://www.meta-ukraine.com>.

Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.

- Психологія UA <http://psychologiya.org.ua/>
- Студентська бібліотека <http://studentbooks.com.ua/>
- Електронна бібліотека КНЕУ
http://lib.kneu.edu.ua/ua/e_resours_bibl/elek_bibl_litr/
- Всеукраїнська електронна бібліотека <http://youalib.com/>